

Actieplannen Sint-Pietersberg 2014-2016 ('19 / '25)

Korte toelichting uit Natuurvisie - werkconcept 27 november 2013.

Thema's: (N) = Natuur, (C) = Cultuurhistorie, (R) = Recreatie.

♥ = Trekker actieplan gezocht. NM = Natuurmonumenten trekker actieplan.

Algemeen Sint-Pietersberg

- **Werkgroepen Natuur, Cultuurhistorie, Recreatie (N) NM (C) ♥ (R) NM**

Instellen vaste werkgroepen Natuur, Cultuurhistorie en Recreatie die twee keer per jaar bij elkaar komen om informatie uit te wisselen, af te stemmen, het gezamenlijke beheer van de berg te optimaliseren en gezamenlijke actieplannen uit te voeren.

- **Informatie satellieten (R) ♥**

Realiseren van vier informatiepunten op belangrijke entreepunten van de Sint Pietersberg, samen met partners op de berg. 'Cultuurhistorie' bij de noordelijke hoofdentree en de oostelijke entree. 'Jeugd, sport en buiten spelen' bij de Tuinen aan de Mergelweg. 'Geopark, buitensport en gezondheid' bij de overgangszone van de ENCI-groeve.

- **Natuurmonumenten beter zichtbaar & aanspreekbaar (R) NM**

Aanstellen van een publieke Natuurmonumenten boswachter speciaal voor de Sint-Pietersberg. Samen met partners op de berg uitwerken hoe Natuurmonumenten beter zichtbaar en aanspreekbaar kan zijn op bij rondwandelingen, excursies, tentoonstellingen, informatiefolders, in het natuurgebied zelf, etc.

- **Recreatiezonering uitvoeren (R) NM + ♥**

Samen met partners op de berg de recreatiezonering verder uitwerken, actueel houden en zichtbaar maken in het veld. Samen afspraken maken over onderhoud van de routes, voorzieningen en bebording (zowel informatief als verkeerskundig).

- **Bezoekers goed informeren over natuurwaarden en beheer (R) (N) NM**

Actief uitleggen welke natuurwaarden droge schraallanden en overgangen/gradiënten/bosranden en natuurverbindingen hebben op de Sint-Pietersberg en welk beheer daarbij hoort.

- **Aanleg nachtverblijven (kralen) schapen (N) NM**

Er worden een aantal schapenkralen aangelegd op de Sint-Pietersberg (plateau Noord, Zonneberg, Popelmondedal), zodat de schaapherder efficiënter kan werken en de schapen meer kunnen grazen en minder ver elke dag hoeven te lopen. Schapenpoep zal voornamelijk in de schapenkralen belanden. Zo kunnen de droge schraallanden sneller in omvang en kwaliteit vergroten.

- **Inzet beheervrijwilligers in natuurbeheer (N) ♥**

- **Monitoring flora en fauna (N) NM**

- **Natuurverbindingen realiseren (N) ♥**

- **Inzet vrijwilligers opruimen zwerfvuil (R) ♥**

Zone 1 – Noord: groene poort

In het noorden vormt Fort Sint-Pieter een belangrijke entree voor het gebied. Maastrichtenaren komen er graag een ommetje lopen, genieten van het uitzicht of hun hond uitlaten. Bezoekers van verder maken er kennis met Natuurmonumenten en het natuurgebied op en in de berg. Het Fort is de trekpleister van deze zone en er is veel ruimte voor mensen en extensieve recreatie.

- Cultuurhistorie Fort Sint-Pieter: maatregelenplan en ontmoetingsplek (C) (R) ♥

Opstellen van een maatregelenplan Fort Sint-Pieter. Fort inrichten als entree van het gebied en ontmoetingsplek met Natuurmonumenten. Caponnières elk een goede gebruiksbestemming geven, in samenwerking met partners. Inrichten van 1 Caponnière bij Fort Sint-Pieter als vast welkomstpunt van Natuurmonumenten. Herstel van de put aan de voet van Fort Sint-Pieter. Behoud leesbaarheid historisch landschap rondom Fort. Cultuurhistorische verhalen meer inzetten om bezoekers te verwonderen en historische band met de vestingstad Maastricht te versterken.

- Een Groene Poort ontwikkelen (R) NM

Uitwerken van het gastheerschap op de berg. Nieuwe vrijwilligers werven. Medewerkers en vrijwilligers trainen voor hun rol als gastheer.

- Meer Oerrr speelnatuur voor kinderen (R) ♥

Een Oerrr natuurspeeltuin voor kinderen en gezinnen ontwikkelen in de voormalige Nekami-groeve of Merregelhoof groeve. Dit in samenwerking met de nieuwe vereniging Tuinen van de Mergelweg (CNME Jekerdaltuinen, Moestuinen, Speeltuin Merregelhoof), maar ook Scouting, IVN en Basisschool Sint-Pieter.

- Beheercommissie hondenlosloopgebied (R) Gemeente Maastricht + ♥

Er is een beheercommissie opgesteld onder leiding van Gemeente Maastricht die het beheer van het hondenlosloopgebied regelt, zoals o.a. het graslandbeheer en afvoer met stortkosten, de afrastering en bebording.

- Herstel akker (N) NM

- Aanleg schapenkraal (N) NM

Zone 2 – Oost: kleinschalig cultuurlandschap

In het oosten vind je een typisch Zuid-Limburgs kleinschalig cultuurlandschap van lang geleden terug. Vanuit en rondom de hoeves Zonneberg en Lichtenberg zijn mensen uit de stad in samenwerking met Natuurmonumenten nieuwe versterkende activiteiten gestart, rendabel en passend bij dit kleinschalige en open cultuurlandschap.

- Hoeve Zonneberg en Hoeve Lichtenberg in het zonnetje (C) (R) NM + ♥

- In samenwerking met o.a. Stichting Oud Sint-Pieter verhalen verzamelen over de cultuurhistorie van beide hoeves. Deze verhalen vertellen, doorgeven en visualiseren aan omgeving, bezoekers en geïnteresseerden.
- De hoeves en hun direct omliggende landschap levend houden door bijvoorbeeld een braderie of buurtfeest van Sint-Pieter bij Hoeve Zonneberg te organiseren. Gezamenlijk actief inzetten op het levend houden van het omringende landschap: bijvoorbeeld met een fruitplukdag, moestuin oogstdag of bloemenplukweide.
- Een duurzame bestemming voor Hoeve Lichtenberg en Hoeve Zonneberg vinden, waarbij het gebouwenbeheer verantwoord wordt ingevuld. Passend bij de omgeving en Sint-Pietersberg, met behoud en extra ontwikkeling van cultuurhistorische en landschappelijke waarden, betaalbaar voor Natuurmonumenten, met behoud van samenwerking en kennis van vrijwilligers en indien mogelijk met werkgelegenheid voor mensen uit de omgeving.
- Versterken van de leesbaarheid van het kleinschalig Limburgs cultuurlandschap

- Herstel Hoeve Caestert (C) ♥

Hoeve Caestert verdient het om hersteld te worden en een passende bestemming te krijgen. Hoe kunnen Natagora en Natuurpunt hierbij het beste geholpen worden?

- Herstel groeve de Kluis bij Slavante en omliggend landschap (N) NM

Door de oorspronkelijke kleinschalige groeve bij Slavante weer zichtbaar te maken, komen de oorspronkelijke kalkrotsen weer in het licht en is de cultuurhistorie weer beleefbaar.

- Afrondingsaankopen oostflank (N) NM

Afronding natuurgebied door aankoop of uitruil van percelen: om de oostzijde van de Zonneberg, de oostkant bij de Kluis van Slavante en het oostelijke uitzicht van het hondenlosloopgebied duurzaam te kunnen blijven behouden en beheren als kleinschalig cultuurlandschap.

- Aanleg schapenkraal (N) NM

Zone 3 – West: bloemrijke hellingen

Het westen is met zijn steile hellingen en kalkgraslanden met vele overgangen een walhalla voor natuur en natuurliefhebbers. Rijk aan bijzondere bloemen en kwetsbare vlinders en een belangrijke verbinding met de Belgische natuurgebieden.

- Natuurherstel door grensoverschrijdende samenwerking LIFE+ (N) NM + Natagora + Natuurpunt

In samenwerking met onze Belgische partners Natagora en Natuurpunt is een LIFE+ Europese subsidie aangevraagd om de Natura 2000 natuur van droge schraallanden en kalkkrotten grensoverschrijdend te verbeteren en met elkaar te verbinden. Zowel door beheer als mogelijke aankopen.

- Extra beheer van Natura 2000 stikstofgevoelige natuur PAS (N) NM + Provincie Limburg

Er is in het verleden zoveel stikstof neergedaald op de Sint-Pietersberg, dat het verschrallen van de droge schraallanden met regulier beheer te langzaam gaat. Daarom gaat Natuurmonumenten bovenop het reguliere beheer t/m 2020 jaarlijks extra beheermaatregelen uitvoeren om de Europees beschermde Natura 2000 natuurkwaliteit op de Sint-Pietersberg te vergroten. Hierbij gaat het alleen om de stikstofgevoelige N2000 natuur en dit extra beheer wordt gefinancierd vanuit de landelijke Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). Hierbij horen onder andere de aanschaf van een speciale maaimachine voor steile hellingen, het aanleggen van nachtstallingen (kralen) voor de schapen, onderzoek en extra beheer van de droge schraallanden, kalkkrotten, glanshaverhooilanden en eikenhaagbeukenbossen.

- Onderhoud en informatie Motte en Loopgraaf (C) ♥

In samenwerking met vrijwilligers.

- Afrondingsaankopen westflank (N) NM

Afronding natuurgebied door aankoop van een paar percelen: om de westzijde van de paardenhelling en de Kannerhei/Popelmondedal duurzaam te kunnen blijven behouden en beheren.

- Aanleg schapenkraal (N) NM

- Ruiterpad pony's (R) ♥

In samenwerking met de lokale manege een ruiterpad afspreken, inclusief onderhoud.

Zone 4 – Centraal: groeve

De nieuwe bijzondere natuur in het centrale gebied (de oude ENCI-groeve) trekt veel nieuwe bezoekers naar de Sint-Pietersberg. Hier komt een tweede belangrijke groene toegangspoor tot het gebied. Uiteraard blijft het rustig in de oehoevallei.

- Plan van Transformatie ENCI-gebied uitvoeren (N) (R) SOME

In 2009 is, na veelvuldige politieke discussies, historie geschreven voor het ENCI-gebied. **Natuurmonumenten, Gemeente Maastricht, Provincie Limburg, ENCI en Stichting Sint-Pietersberg Adembenemend** zijn een Plan van Transformatie voor het ENCI-gebied overeengekomen. Per 1 juli 2018 stopt ENCI met commerciële mergelwinning en per 1 juli 2019 stopt de oven. Op 1 januari 2020 draagt ENCI het eigendom van het groeve-gebied over aan Natuurmonumenten. Een bijzondere ontwikkeling. De uitvoering van het Plan van Transformatie ligt bij de Stichting Ontwikkelingsmaatschappij ENCI-gebied (**SOME**), waar Natuurmonumenten samen met deze 4 partners deel van uitmaakt. Om het Plan van Transformatie goed uit te kunnen voeren zijn er door het bestuur van de Stichting Ontwikkelingsmaatschappij ENCI-gebied een stuurgroep en werkgroepen opgericht, zoals bijvoorbeeld de werkgroep Verbindingen, werkgroep Overgangszone, de werkgroep Bestemmingsplan en de werkgroep Waterbeheer.

- Overgangszone deelgebied groeve ontwikkelen (R) SOME

De overgangszone is opgedeeld in twee deelzones: een in de groeve en een op het industrieterrein. In de deelzone in de groeve kunnen economische functies en gebouwen worden gerealiseerd op het gebied van informatie, recreatie, toerisme en gezondheid. Momenteel is er al het Infocentrum d'n Observant. De financiële meeropbrengsten van de exploitatie van de overgangszone zullen worden ingezet voor het beheer van de groeve en haar natuur.

- Informatiecentrum in de overgangszone (R) NM

Als toekomstig eigenaar en beheerder van de groeve wil Natuurmonumenten zichtbaar en aanspreekbaar zijn bij de ENCI-groeve. De meest logische invulling daarvan is een informatiecentrum van Natuurmonumenten bij de hoofdentree van de groeve en overgangszone, waar mogelijk in samenwerking met andere partners.

- Recreatieve verbindingen tussen de groeve en omliggende Sint-Pietersberg (R) SOME

- Uitkijktoren (trap) vanaf het plateau bij de Luikerweg de groeve in.
- Onderzoek of een lift tussen Hoeve Lichtenberg en de overgangszone mogelijk en gewenst is.
- Ondergrondse verbinding met begeleide excursies bij groeve De Scharck.
- Verbinding Maaskade met groeve onder Hoeve Lichtenberg door.

- Kleine natuurzwemplas bij overgangszone (R) (N) SOME

Bij de overgangszone en d'n Olifant wordt momenteel een kleine natuurzwemplas gegraven waarbij de voormalige vindplaats van Mosasaurus Ber visueel blijft. De natuurzwemplas nodigt kinderen en gezinnen uit om met water te spelen en pootje te baden. Of het een officiële natuurzwemplek kan/moet worden, wordt onderzocht.

Als de groeve is afwerkt willen we een zo duurzaam mogelijk landschappelijk functionerend groeve systeem, waarbij er zo min mogelijk water omhoog richting de Maas gepompt hoeft te worden. Er wordt dus uitgezocht hoe de verschillende waterketens in de groeve zo lang en nuttig mogelijk kunnen worden ingezet in de groeve, ten gunste van natuurkwaliteit en schoon water. Het water in de groeve voedt het kalkmoeras, de natuurzwemplas, de overige natuur en zal verder zoveel als mogelijk natuurlijk verdampen. Voor de waterkwaliteit van oa de natuurzwemplas is het van belang dat het water blijft stromen.

- Verbeteren kalkrotswanden voor oehoe (N) NM

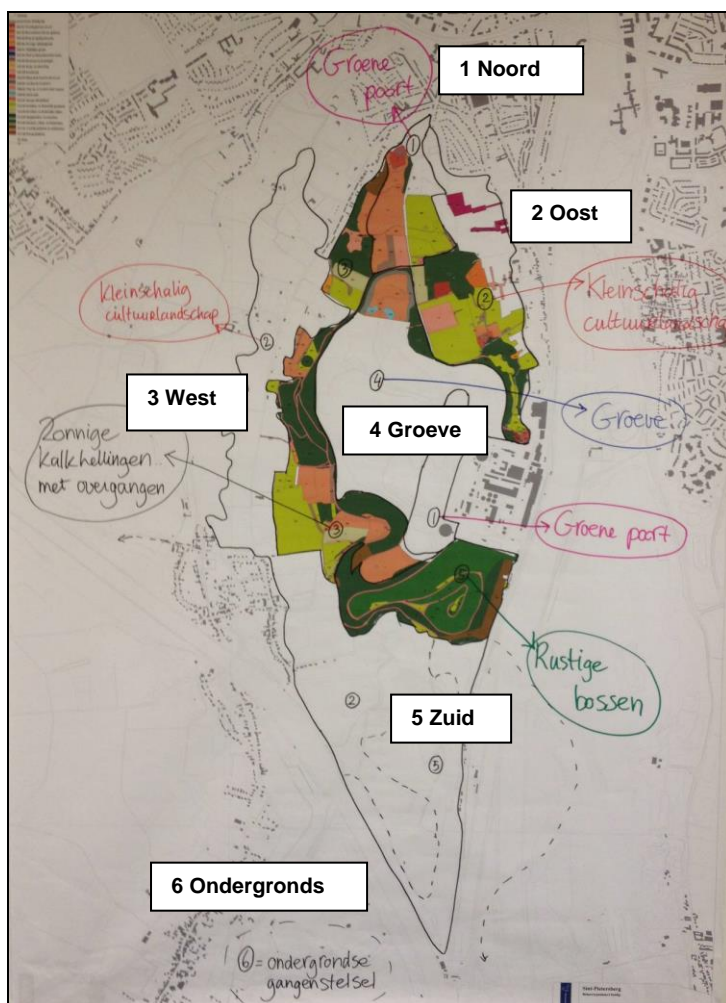
De kalkrotswanden van de oehoevallei worden beter geschikt gemaakt voor de oehoe, zodat er meer mogelijkheden zijn voor beschutting, uitzichtplekken en broedplekken. Door een recente sponsoring van Verzekeraar ACE Group is dit nu al mogelijk. Dit blijft ook een aandachtspunt voor de afwerking van de overige kalkrotswanden van de groeve.

- Vergroten kennis groevebeheer en kalkrotten (N) NM

Kennis over groevebeheer en kalkrotten vergroten via adviesverzoek voor beheer van kalkrotten bij OBN Heuvelland en kennisuitwisseling met andere groeve beheerders.

- Geologie en fossielen (C) ♥

Informatie uitwisseling over KT-lijn (overgang Kwartair – Tertiair) en fossielen zoekplek aanwijzen.

Figuur: 6 zones Sint-Pietersberg

Zone 5 – Zuid: bossen

In de bossen op de Sint-Pietersberg is het relatief rustig. Prettig om doorheen te wandelen of om in de toekomst in het zuiden misschien de nieuwe euregionale mountainbike route uit te proberen. De bosranden zijn als overgang tussen bos en grasland een trekroute voor vlinders tussen Nederland en België.

- Maasbos beheer en natuurverbinding (N) NM

Het Maasbos aan de oostzijde van de Observant is een heel steil hellingbos waar periodiek de bomen en struiken worden afgezet i.v.m. de veiligheid en behoud van natuurwaarden. Over de kalkrotsen zitten netten gespannen, zodat er geen rotsen op de onderliggende huizen kunnen vallen. Het is elke keer een dure, moeilijke klus dat o.a. met hoogwerkers wordt uitgevoerd. Sinds een aantal jaar is er ook voor de dagvlinders een verbindingsroute gemaakt richting de westelijke zijde van de Sint-Pietersberg en België.

- Regionale mountainbike route (R) ♥

Samen met Trailz043 en Provincie Limburg de mogelijkheden bekijken om een eu-regionale mountainbike route ontwikkelen.

- Fietsknooppuntenroute Observant (R) ♥

Er is een verbindende fietsknooppuntenroute als doorsteek van de Lage Kanaaldijk richting Kanne over de Observant, maar dit is voor gewone fietsers geen goed begaanbaar pad en gaat deels over verboden gebied in België. Voorstel is om duidelijk aan te geven dat het een moeilijk en steil pad is, maar dat men er wel gebruik van mag maken. De fietsknooppuntenroute langs de Maas, Albertkanaal en Mergelweg als alternatief actief promoten. Ook kan er met de fietsknooppuntenroute over het noordelijke plateau gefietst worden.

- Ruiterpad België (R) ♥

In samenwerking met gemeente Riemst en de lokale manege in België uitzoeken of een ruiterspad, inclusief onderhoud wenselijk is.

Zone 6 – Ondergrondse mergelgangen

In de 45 kilometer aan ondergrondse mergelgangen heersen de vleermuizen en koesteren we de inscripties. Toeristen komen er in grote getale, maar mogen de winterrust van de vleermuizen niet verstoren.

- Klimaatonderzoek en verbeteringen ondergrondse mergelgangen (N) (C) NM

Natuurmonumenten wil meer inzicht in het behoud en beheer van de natuurwaarden en cultuurhistorische waarden van de ondergrondse mergelgangen en vraagt partners met ons mee te denken. Natuurmonumenten start met een onderzoek naar het klimaat en luchtcirculatie in beide gangenstelsels (Noord en Zonneberg), zodat we beter weten en kunnen beoordelen hoe we het behoud en beheer het beste kunnen uitvoeren ten gunste van het overwinteringbiotoop van de vleermuizen, maar ook ten gunste van de cultuurhistorische waarden van de ondergrondse mergelgangen. Als vervolg een plan maken en uitvoeren voor betere beveiliging gangenstelsels.

- Vastleggen cultuurhistorische waarden ondergrondse mergelgangen (C) ♥

Elk jaar worden de vleermuizen goed geïnventariseerd, maar de locatie van alle cultuurhistorische waarden (tekeningen, blokbreektechnieken, vondsten, etc) in de ondergrondse mergelgangen is ons minder bekend. Het zou erg waardevol voor het beheer zijn om samen met deskundigen deze cultuurhistorische ondergrondse waarden compleet te maken en te delen.

- Natuurmonumenten gastheer in het donker (R) NM

Samen met de VVV, horeca en andere partners die in de gangenstelsels actief zijn bespreken hoe Natuurmonumenten beter zichtbaar kan zijn als beheerder van de gangenstelsels en de inkomsten vergroot kunnen worden.

- Natuurmonumenten verzorgt jaarlijkse veiligheidscontrole ondergrondse mergelgangen (R) (C) (N) NM

- Status Werelderfgoed of Rijksmonument ondergronds (C) ♥

Ondergronds werelderfgoed aanvraag voorbereiden in samenwerking met cultuurhistorici en bodemkundigen.

- Belgische mergelgangen (C) ♥

Willen we iets gezamenlijks in het beheer en onderhoud van de ondergrondse mergelgangen voor de gehele Sint-Pietersberg regelen? Gezamenlijk in de werkgroep cultuurhistorie oppakken?